

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno din 12.—, v inozemstvu mesečno din 20.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, pošt. predal 22, telef. 2326. Čekovni račun št. 14.335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Neprankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja, vsaka beseda din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda din 0.50

Štev. 142 • Maribor, četrtek, dne 12. decembra 1940 • Leto XV

Smisel in jedro demokracije

O demokraciji govorimo in pišemo mnogo. To dokazuje, da demokracija ni prazna iluzija. Če je demokracija v praksi v krizi, je to znak, da prave demokracije, ki je cilj višje civilizacije, še nismo imeli. V naslednjem podajemo po članku »Solidarnosti misli« o razvoju demokracije.

Danes žive vsi narodi podeljeni na države in država mora biti skupnost enega ali več narodov. Države so tvorevine tako starega datuma. Njih ureditev v raznih dobah je bila različna. In tudi ob istih dobah so obstojale države z različnimi ureditvami. Vemo, da obstoje države z vladarji, to so monarhije, in države z izvoljenimi poglavarji za neko dobo, to so republike. V stari dobi so imeli večinoma monarhije, ali bile so tudi republike. Od republik iz stare dobe so pomembne zlasti po svojem napredku: feničanska, grška in rimska. V teh republikah je narod imel več vpliva na državno življenje, kakor v monarhijah starejše dobe. Ali republike so se pokazale znatno bolj napredne kakor monarhije. Posebno so se odlikovale s svojim napredkom. V vseh panogah človeške delavnosti so one imele najboljše rezultate, kakor: v znanosti, književnosti, umetnosti, stavstvu itd. Mnogo teh velikih del, čeprav so bila izvršena več stoletij pred našim časovnim štetjem, se je obdržalo do današnjega dne in tvorijo sestavni del največjih tvorenin človeškega duha in delavnosti. Tudi vsa civilizacija današnjih evropskih narodov, je izšla iz osnov, ki so jih večinoma dali stari Grki. In celo stari Rimljani so dvignili svojo civilizacijo na teh osnovah.

Ali stari Grki so ostali še bolj pomembni v zgodovini po svoji družabni in državni republikansko-demokraciji ureditvi. In prav te in taki ureditvi se najbolj pripisuje tudi sam napredek starih Grkov. Nikjer narod v stari dobi ni imel večji vpliv na vse dogodke državnega in družabnega življenja kakor v stari Grčiji. Najboljši ljudje so prihajali iz vrst naroda in dajali svoje velike sposobnosti v službo naroda. Zaraditega se je to stanje družabne in državne ureditve imenovalo: demokracija ali vladavina ljudstva.

Toda čeprav je bila demokracija v oni dobi pri starih Grkih jako dovršena, bi vendar bilo zmotno misliti, da takrat ni bilo družabne enakosti in krivice. Dovolj povemo, če rečemo, da so tudi ti Grki imeli sužnje, in sicer očitno. Suženj je bilo tudi ljudstvo, a ne Grki. Sužnji so vršili vlogo orodja ali strojev. Delovna sila so bili, pa tudi njih položaj in njih življenje sta bila težka in ponižujoča. To je bila temna senca tudi stare grške demokracije, ki je sicer dosegla visoko stopnjo dovršenosti.

Težnja po ljudski vladavini se je morebiti najbolj pojavljala v prvotnem krščanstvu. — Toda polagoma je bila zvedena s prave poti, in čeprav so vsi evropski narodi sprejeli krščanstvo, se vendar demokracija ni mogla uveljaviti pri nobenem evropskem narodu niti skozi stoletja. Namesto ljudske vladavine se je utrčila monarhistično-stanovska vladavina. Močnejša težnja po demokraciji se je pojavila šele v teku osemnajstega stoletja, in znatni stvarni uspehi so bili doseženi šele v devetnajstem stoletju in sicer v njegovi drugi polovici. Nesporno je, da je najjačji poudarek težnjam po demokraciji dala velika francoska revolucija l. 1789. Ali te prve težnje po demokraciji in političnem urejevanju države. In kakor ob jako velikih težkočah, so ipak v osemnajstem stoletju v tem uspevali. Toda najprej na političnem polju. Kot glavni izraz tega uspeha je bila uvedba parlamentarizma s splošno volilno pravico. Za to so se vršili boji več desetletij v vseh evropskih deželah, ker so se temu trdovratno upirali monarhistično-stanov-

Angleški napad v Egiptu

Začetek splošne angleške ofenzive?

Angleško vojno poročilo iz Kaire pravi, da so se dne 9. t. m. razvneli boji med angleškimi in italijanskimi četami v Egiptu na dolgi črti.

Italijani so, kakor znano, pred 10. tedni prekorčili okrog 500 km široko puščavo, ki deli Libijo od Egipta in prišli v Egipt. Angleži so ustavili Italijane na robu te puščave.

Dolgo časa se je govorilo o predstoječem nadaljevanju te italijanske ofenzive v Egiptu. Toda italijanski poveljnik maršal Graziani, je z ofenzivo odlašal, ker je morala italijanska vojska prej zgraditi preko puščave ceste in vodovod.

Sedaj pa so Angleži sprožili ofenzivo proti italijanski vojski na robu egiptске puščave.

Boji so začeli okrog 30 km južno od Sidi Baranija. Angleška vojska se je v dveh temnih nočeh dokopala do italijanskih taborišč (čez 13 km širok pas brez gospodarja) in je v ponedeljek, dne

9. t. m. napadla. Pri napadu sodeluje angleško vojna mornarica in letalstvo. Vz dolž roba puščave imajo Angleži vso municijo v posebnih podzemskih skladiščih, 35 m globoko in v njih zgrajeno posebno električno železnico.

Vesti o ofenzivi angleške armade v Egiptu se potrjujejo. O tej ofenzivi je govoril tudi angleški ministrski predsednik Churchill v angleškem parlamentu dne 10. t. m. Rekel je, da je po zloumu Francije bil položaj Anglije v Egiptu zelo težek. Sedaj pa se je tako poboljšal, da je armada v Egiptu v stanju preiti v ofenzivo. Prvi uspehi so doseženi.

Angleške čete so prodrele za hrbtom italijanskih čet pri Buk Buku, 25 km zapadno od Sidi Baranija. Sodelovanje letalstva pri tej ofenzivi se vidi najbolje iz tega, da je bilo 9. decembra sestreljenih 22 italijanskih letal. Ofenzivo so pripravila angleška letala, ki so vsa italijanska oporišča dva dni po-

prej neprestano bombardirala. Na pristaniško mesto in letališče Bengazi v italijanski Libiji je bilo dne 8. decembra vrženih 25 ton bomb. Dne 9. decembra so bila sestreljena tri angleška letala, piloti dveh letal so se rešili.

4.000 ujetnikov.

Reuter je javil 9. decembra, da je bilo v bojih južno od Sidi Baranija ujetih 500 italijanskih vojakov in da je skupno število ujetnikov že naraslo na 4000.

Italijani poročajo o begu Angležev

Italijansko vojno poročilo pravi, da so Italijani dne 8. decembra v severni Afriki (v Egiptu) pogнали v beg kolono sovražnih avtomobilov. V splošnem pa ni bilo nobenih bojov, razen v zraku in to v Libiji, Somaliji in Abesiniji. Sestreljena so bila štiri angleška letala.

Letalska vojna med Nemčijo in Anglijo

V noči na 9. t. m. so Nemci vrgli na London 700.000 kg bomb. Po nemških poročilih je bilo to najstrašnejše bombardiranje Londona od začetka vojne.

Isto noč so Angleži z bombami razbijali Düsseldorf.

V noči od 9. na 10. december je bilo nad Anglijo popolnoma mirno, kar se ni zgodilo od začetka napadov na Anglijo v letošnjem juliju.

Zbližanje Madžarske in Jugoslavije

Prihod madžarskega zunanjega ministra Csakyja v Beograd.

Službeno je objavljeno, da pride dne 11. t. m. madžarski minister grof Csaky na obisk v Beograd, kjer bo ostal dva dni.

Ob tej priliki se bodo vršila posvetovanja o vprašanjih, ki zanimajo obe državi.

V prvi vrsti se naglašaja, da ima ta obisk namen utrditi mir na Balkanu. Madžarska je sicer pristopila k trozvezji, kateri je že vedno pripadala, toda v interesu Nemčije in Italije je da Jugoslavija ostane v miru. Zato pa je potrebno, da se odstranijo vse motnje v odnosih Jugoslavije do sosedov.

Angleško vojno poročilo javlja, da so Angleži v noči na 10. december napadli z bombami Bremen in ondotno tovarno letal, potem pa oporišče nemških podmornic Lorient. Požari, ki so jih zanetili v Lorientu, so se videli na južni obali Anglije. Nad Nemčijo je bilo sestreljeno eno in nad Severnim morjem še eno nemško letalo. Pogrešajo tudi eno angleško letalo.

Kar se tiče Nemčije in Italije, je vse v redu, gre se sedaj samo za to, da postanejo tudi odnosi med Madžarsko in Jugoslavijo pristrčni, dočim so z Bolgarijo urejeni na podlagi pakta o večnem prijateljstvu. Csakyjev prihod je torej v znamenju miru. Nikogar ni, ki bi mogel obisku, ki ima tak namen, oporekati. Na tej podlagi so mogoči razgovori z vsakomur in z vsemi tudi o koristih, ki jih to lahko prinese našim sosedom.

Kot glavna madžarska želja se naglašaja, da bi Jugoslavija omogočila Mad-

žarski uporabo pristanišča na Reki, ki ga stavlja Madžarski na razpolago Italiji.

Omejitev potrošnje bencina v SSSR

Vlada v SSSR je izdala ukrepe v svrhu omejitve potrošnje bencina.

Novi predsednik Švice je postal dr. Ernst Weger. Parlament ga je izvolil s 183 glasovi od skupnega števila 193 glasov. Poslovna doba traja eno leto.

V Italiji ni nemirov. Kakor poroča DNB, italijanski uradni krogi zanikajo vse vesti, ki so se razširile v tujini o neklih nemirih v Milanu, Florenci in Trstu, kjer so bili pri spopadih tudi mrtvi in ranjeni. V vsej Italiji vlada mir in red.

Pétain in Laval sta odpotovala v Pariz na razgovore s predstavniki nemške vlade, najbrž, da se dogovorita zaradi preselitve francoske vlade v Versailles v Parizu.

Za prvega poveljnika angleških tankovskih čet je bil imenovan županitelj enosedeznega tanka general Martell.

Brazilska vlada je po poročilu Reuterja imenovala odpravnik poslov pri Nizozemski, Norveški in poljski vladi v Londonu ter s tem priznala te emigrantske vlade kot prave predstavnike teh narodov.

ski predstavniki.

Toda še prej, preden je bila končana borba za uvedbo politične demokracije, se je uvidelo, da prave demokracije ne more biti, če ne obseza tudi gospodarsko, družabno in prosvetno-kulturno stran ljudskega življenja. To razširjenje pojmovanja zmisla in jedra demokracije se je izvršilo najbolj pod vplivom socialistične znanosti. V zvezi s tem je nastala tudi znanost o razredni sestavi družbe in stalnih bojih med družabnimi razredi. Prišlo se je do prepričanja, da prave demokracije ne more biti vse dotle, dokler so važna sredstva za proizvodnjo zasebna lastnina in dokler se ohranja neomejeni sistem kapitalistične proizvodnje in potrošnje. Tako sta nastali pravzaprav dve različni naziranj o smislu in jedru demokracije: eno meščansko kapitalistično in drugo delavsko-socialistično. Ono prvo je imelo dolgo časa mnogo več pristašev, pravzaprav do minule svetovne vojne. In ono je obstajalo v tem, da je dovolj, če obstajajo široke politične svobodščine in pravice državljanov, toda se v temelje privatne lastnine ne sme posegati, naj imajo kolikršenkoli obseg. Veliko kupčenje kapitala in imovine v rokah posameznika se je smatralo

kot znak izredne sposobnosti in veljave teh posameznikov, in celo tudi kot važen pogoj splošnega družabnega napredka. Socialističnemu razlaganju družabnih odnosov se je komaj posrečilo, da je dokazalo, da na temelju kapitalističnega sistema proizvodnje in potrošnje ne more biti prave demokracije. Prava demokracija obstoja v tem, da se vsi ljudje podrede istim pogojem političnega, družabnega, gospodarskega, prosvetno-kulturnega in zdravstvenega življenja, in to je nemogoče v družbi, v kateri vlada in odloča predvsem moč zasebne lastnine nad sredstvi za proizvodnjo. To uvidevanje je polagoma prodralo med široke sloje narodov in ne samo najemnih delavcev, tudi že pred svetovno vojno in po vojni se je to izpremenilo v splošno prepričanje. Kapitalistični sistem gospodarstva je ostal absolutna ovira ne samo stvarni demokraciji, marveč tudi nadaljnjemu napredku sploh. Mislilo se je, da je v združenem sistemu odkrita pot in način, da se posredno kapitalizem potisne, in da se ustvari združna demokracija, toda kljub vsem priznanjem, ki se morajo dajati združnemu sistemu, se stvarna in popolna demokracija ne more doseči, dokler obstoji tudi svobodno ka-

pitalistično gospodarstvo. Največji uspehi so bili po tej poti doseženi na Danskem, v Švediji in na Finskem, in potem še v nekaterih deželah. V Nemčiji in Italiji so šli po drugi poti. Tam so se odločno uprli demokraciji na splošno. Zlasti proti politični demokraciji. Ali tam so se postavili teoretično proti kapitalizmu, toda so ga stvarno popolnoma ohranili. Čeprav se tam uvažajo v proizvodnjo in potrošnjo tudi gotove metode, ali te ne menjajo osnove privatne lastnine sredstev za proizvodnjo, kakršna je v kapitalističnem sistemu. Ali naše trdno prepričanje je, da se brez popolne demokracije (politične, družabne, gospodarske, prosvetno-kulturne itd.), kakršno je predvideval doslej samo socializem, današnje omajano družabno ravnotežje pri vseh narodih ne da vzpostaviti. Še manj je mogoče vzpostaviti brez te ravnotežje v popolnoma omajanem ravnotežju mednarodnih odnosov ter izpremeniti stanje trajne vojne nevarnosti v stanje trajnih mirnih odnosov. Politična demokracija sama zase še ni prava demokracija, ali je ona bistveni pogoj za ustvaritev drugih oblik demokracije: gospodarske, družabne, prosvetno-kulturne, zdravstvene.

Grki še prodirajo v Albaniji

At. agencija in Reuter:

Dne 8. t. m. so grške čete po zavzetju pristanišča Porto Edda nadaljevale zasledovanje umikajočih se Italijanov proti Himari (ob morju), ki leži 40 km severovzhodno od Porta Edde.

Od mesta Argirocastra so Grki napredovali po dolini reke Drinos v smeri proti Tepeleniju in so z zavzetjem vasi Subaki, oddaljeni samo še 11 km od Tepelenija.

Iz kraja Peremeti so dospele grške čete po dolini reke Vojuse na par km razdalje do kraja Klisura, iz katerega vodi cesta dalje proti Tepeleniju. Pri Tepeleniju se zliva reka Drinos v Vojuso. Tam pa je tudi križišče cest proti Argirocastru in Peremetiju. Zato je kraj Tepeleni važen za Italijane in za Grke.

Na severovzhodnem delu bojišča so grške čete napredovale severozapadno od Moskopolja v dolini reke Devoli in prišle do kraja Bersnik.

Dalje so grške čete v boju z Italijani na zadnjih obronkih planin Kamijs in Mokra. Na cesti iz Podgradca, ki vodi ob Ohridskem jezeru proti jugoslovanski meji in od tam v Elbassan, so grške čete zavzele vas Lin, katero smatrajo kot ključ za nadaljnje napredovanje proti Elbassanu.

Podrobnosti o bojih.

Italijani so doslej izvršili več protinapadov ob morski obali, severozapadno od Porte Edde, vendar niso uspeli. — Angleški bombniki sproti napadajo vsako zbiranje italijanskih čet na tem področju.

Mesto Argirocastra je samo deloma razdejano. V bojih za mesto so grške čete zaplenile 12 italijanskih topovskih baterij, v mestu samem pa ogromno vojnega materiala. Upravo v mestu so prevzele grške civilne oblasti.

Italijani skušajo zavirati napredovanje Grkov po dolini Devoli in se tod vodijo ogorčene borbe za višine, ki nadvladajo dolino.

Posebno ogorčene borbe so se bile za posest vasi Lim ob Ohridskem jezeru. Glavna sila italijanske armade pa krije umik italijanskih čet čez planino Mokra proti Elbassanu.

Govori se, da bi utegnili Italijani organizirati odpor na črti Tepeleni—Elbassan.

Število italijanskih ujetnikov v zadnjih dneh znaša 115 častnikov in 2327 vojakov.

Izgube na mrtvih in ranjenih so na obeh straneh precejšnje, vendar so italijanske večje.

Grške čete so dne 9. t. m. dospele 25 km severno od Porte Edde. Obala Ohridskega jezera je vsa v grških rokah.

Angleška letala so dne 9. t. m. bombardirala Valono. Zadet je bil južni pomol v pristanišču in okolica pristanišča.

Vstaja v Albaniji.

Angleška letala so prepeljala v Albanijo več albanskih voditeljev, ki sedaj organizirajo vstajo proti Italijanom.

Italijansko poročilo o uspešnih protinapadih

Italijansko vojno poročilo z dne 9. t. m. je naglasilo, da je umik italijanske vojske na nove postojanke končan. — Na severovzhodnem bojišču (Podgradca) so bili zavrnjeni vsi grški napadi, v območju 11. armade pa se je izvršil umik italijanske armade brez izgub na ljudeh in materialu na črto severno od Argirocastra.

Kje poteka sedaj italijanska fronta severno od Argirocastra, iz italijanskega poročila ni razvidno. Možno se bo to dalo ugotoviti v par dneh, ko bodo kraji omenjeni tudi v grškem poročilu.

Vsekakor je na podlagi italijanskega poročila računati s tem, da se Italijani ne bodo več umikali, ampak na novih postojankah sprejeli boj in skušali ne samo zavrniti grške napade, ampak Grke tudi potisniti nazaj.

Nemčija ne bo odnehala

Hitler: »Nemčije ni mogoče premagati.«

Dne 10. t. m. dopoldne je Hitler govoril v Berlinu, v neki tovarni orožja, zbranim delavcem. Rekel je, da se je Nemčija morala odločiti za sedanjo vojno, ker so bila bogastva nesorazmerno razdeljena med posamezne narode. Nemčija je hotela združitev vseh Nemcev v eni državi in vrnitev kolonij. Angleži tega niso dali. Nemčija pa si je znala pridobiti neke sposobnosti ljudi, ampak tudi dovolj in preveč sredstev za dosego svojega cilja. Poleg Nemčije je tudi Italija oškodovana v sedanjih razdelitvah sveta in dobrin. — V Nemčiji sem odstranil veliko napetost med bogatimi in revnimi, je rekel Hitler. Kapital je zaradi gospodarstva, gospodarstvo pa zaradi naroda. Merilo je delo, ne zlato. Po odstranitvi napetosti med bogatimi in revnimi je nastala soci-

alna skupnost. Zahteva po zemlji je bila v vseh časih tako silna, da je bolje prenašati krvave žrtve, kot počasi umirati. Ker nam niso dali zemlje, sem spoznal, da se mora nemški narod še enkrat pognati v vojno proti ljudem, ki so nas napadali v zadnji svetovni vojni.

V kratkem času smo dosegli celo vrsto vojaških uspehov in zmag. Toda nam ne gre samo za uspehe iz prestiža, ampak se hočemo boriti z upoštevanjem vojaških dognanj. Ko bo zmagala pamet, se bo obnovil mir. Nemčije ni mogoče uničiti ne vojaško, ne gospodarsko in tudi ne s časom. Beseda kapitulacija je črtana iz nemškega leksikona. Bojevali se bomo do zadnjega diha. Sedanja vojna bo privedla do novega življenja in blagostanja.

Dama in po svetu

Enotne pogoje je treba ustvariti za razvoj gospodarstva v vsaj državi. Do tega zaključka pridemo spričo ugotovitve, da kapital beži iz Hrvatske, pa tudi iz Slovenije, v Srbijo, kjer ima davčne ugodnosti, menda pa tudi več možnosti izkoriščanja delavstva. Mi smo že večkrat trdili, da je treba voditi enotno socialno politiko za vso državo. Žal da so se našli ljudje, ki zagovarjajo nasprotno mnenje. Odkar je to mnenje zmagalo na Hrvatskem, tamkaj najbolj tožijo nad begom industrije.

Zakaj se ne popravi zakon, da bi dobili bivši delavci in potem poduradniki nekdanje juž. železnice pokojnino, ki jim gre? Okrog 50 upokojencev, bivših delavcev južne železnice, ki so bili potem prevedeni v stalež poduradnikov, se že leta in leta bori za to, da bi se jim štela v pokojnino tudi doba, ki so jo preživeli v železniški službi kot delavci. Toda zaman. Prizadeti so strašno težko oškodovani, ker dobivajo za svojih 35 let službe komaj po din 400 pokojnine na mesec. Že doslej so nekateri izmed njih izgubili po okrog 30.000 din na premalo izplačani pokojnini. Železničarji v Zagrebu, ki so letos spomladi intervenirali pri finančnem ministru dr. Šuteju v tej zadevi, so dobili odgovor, da je finančni minister voljan urediti to stvar, ako bi železniški minister stavil tak predlog. V železniškem ministertvu pa izjavljajo, da je tak predlog bil stavljen in predložen finančnemu ministru, ko se je sestavljal proračun za leto 1940-41, toda finančni minister ga je odklonil, sklicujoč se na to, da je treba prekiniti s prakso, da bi se zakoni menjavali s finančnim zakonom. To je gotovo pravilno stališče; toda spričo tega bi bilo logično, da se zakon o železniškem oseboju spremeni z uredbo. Ker ima vlada zakonodajno moč, je mogoče tako uredbo vsak čas skleniti in objaviti. Res bi bil že čas, da se prizadetim železničarjem da, kar jim za njihovo dolgoletno delo na železnici pripada.

Po čem bodo kože? Iz Beograda je bilo sporočeno, da bo cena surovim kožam določena na din 23 za kg. Sedaj pa stanejo din 32 za kg. Industriji pravijo, da bi tako maksimiranje cen imelo za posledico pomanjkanje kož. Najbrž se bo v kratkem vršila konferenca vseh tovarnarjev usnja v Beogradu. Cena obutvi mora biti znosna, to je zahteva ljudstva. 400.000 dinarjev podpore svojcem ubitih mladeničev v Primoštenu pri Šibeniku, ki so morali dati življenje ob priliki decembarskih volitev l. 1938, je nakazal finančni minister dr. Šutej.

Nad 200 žena in 40 moč je po poročilu DNB aretirala policija v Bukarešti kot sumljivce. Vlado časopisje zahteva, da se aretirane sumljivce pošlje na prisilno delo.

Za ameriškega konzula v Vladivostoku je bil imenovan dosedanj tajnik pri poslanstvu v Moskvi, Ward.

Dnevne.

Proslava 1. decembra v St. Louisu. V St. Louisu v Zedinjenih državah, kjer živi 10.000 Jugoslovancev, je bila proslava 1. decembra.

Zborovanje je ob navdušenem klicanju firerju zaključil propagandni minister dr. Göbbels. l.

ki se je je udeležil tudi naš poslanik Fotić. Fotić je rekel, da Jugoslavija želi ostati v miru, pripravljena pa je braniti svoje meje in svojo čast.

Prvak nogometne lige v Sloveniji je SK Ljubljana, na drugem mestu je SK Železničar, na tretjem SK Amater.

1200 organizacij »Seljačke sloge« na Hrvatskem ima prosvetna stranka, ki so se zbrali na posvet v Zagrebu, dne 8. t. m. Ob tej priliki je bilo govora o potrebi zidanja prosvetnih domov, v katerih bo prepovedano točiti alkoholne pijače in kvartati. V tečajih »Seljačke sloge« se je doslej naučilo pisati 200.000 Hrvatov.

86 uslužbencev toži lastnika kavarne. — V Zagrebu je imel kavarar Petan v najemu kavarniške prostore v hotelu »Milinov«. Lastniki hotela so sklenili kavarniške prostore preurediti in so kavararju odpovedali. Ker se kavarar ni izselil zlepa, so ga deložirali, ko je nekega dne ob polnoči zaprl kavarno. V sled deložacije pa je ostalo na cesti 86 kavarniških uslužbencev, katerim Petan ni pravilno odpovedal. Teh 86 uslužbencev ga sedaj toži za skupno 369.738 dinarjev na račun odpovedne dobe. O stvari bo razsojalo sodišče dobrih ljudi, ki na Hrvatskem nadomešča redno sodišče.

Po 25 dneh mezdnega gibanja nameščencev zavarovalnice »Sava« v Zagrebu, je bil sklenjen sporazum in podpisana nova pragmatika.

Politično razračunavanje na Hrvatskem. — V Drventi v Bosni je Ivan Vukoja, trgovski potnik iz Zagreba, ustrelil na cesti Ivana Čuljata, nameščenca uprave banovinskih gozdov. Morilec je streljal na svojo žrtev iz političnega sovraštva. Eno uro pred umorom sta se namreč imenovala skregala zaradi politike. Čuljat je zagovarjal Radičevu in Mačkovo politiko, Vukoja pa najbrž frankovsko. Čuljat je bil predsednik HSS v Drventi. — Na Hrvatskem morajo vladati res napete politične razmere, da so taki umori mogoči.

Parobrod »Triglav« je zadel v ribiško ladjo in jo potopil. Nesreča se je zgodila pri Šibeniku. Trije ribiči so se rešili.

Iz Česke.

Kolodvorsko pošto v Zagrebu bodo zidali in jo pošto ministristvo odobrilo v ta namen 26 milijonov dinarjev.

V petrolejskem ozemlju pri Prahovi v Romuniji je nastal požar, ki so ga pogasile nemške tehnične čete. Več ljudi je bilo aretiranih.

Nove stroje za tiskanje bankovcev. Reuter poroča, da bo dobila romunska Narodna banka nove stroje za tiskanje bankovcev, ker so sedanji zastareli in niso več v stanju tiskati po 9 milijonov lejev dnevno, kolikor znaša prirastek romunskega papirnatega denarja.

Zaradi špijonaže sta bila po poročilu Reutera usmrčena v Pentonvilleju 25 letni Josef Waldberg iz Mainza in Karl Meier, holandski državljani. Oba sta delovala v vkorist neke sovražne sile.

Tobak bo rasel tudi na severu. Na Norveškem so začeli s poskusi gojenja tobaka v zaprtih prostorih s pomočjo električnega grelja.

Pri trčenju dveh španskih parnikov se je od 52 moč posadke rešilo le 6. Ribiški parnik »Dolores« se je ob tej priliki potopil.

Nov nadomestek za umetne zobe so iznašli v Nemčiji. Vodstvo dentistov v rajhu prireja sedaj predavanja o tej novi surovini, ki bo nadomestila zlato, platino in podobno in baje popolnoma odgovarja vsem zdravstvenim predpisom, je zelo trdna in se skoro nič ne pozna od naravnih zob.

»Delavska Politika« ne dobiva nobenih subvencij, zato navedenaj naročnino takoj!

A. M. de Jong:

Čuden cerkovnik

»OTROŠKA LETA MEREYNTJEJA GEYSENA«

»To tudi jaz mislim«, je rekel cerkovnik šaljivo... »Ti pa znaš zvoniti z nogama!... Izgledal si, kot kakšna opica v povoju.«

Med tem je stopil k Mereyntjeju in se je vsedel poleg njega k oknu ter vprašal:

»Ali tu še nikoli nisi videl palčkov, Mereyntje?«

Začuden je uprl dečko svoje svizečne oči v resni obraz vpraševalca. Skušal se je smejeti in je rekel:

»Palčki? Tu?«

»Seveda! To so ti taki majhni možički v zvonikih. Prav lahko jih je ločiti od ostalih palčkov, ker nosijo na vrhu svoje koničaste čepice zvonček.«

»Oh, to si si pa pač izmislil!« je neverjetno vzkliknil dečko. — Flirefleterjeve oči so begale po poltemnem prostoru, po težkih, zaprašenih brunih in kotih, kjer so visele vsepovsod velike pajčevine.

»Škoda, da ne morem opaziti niti enega... tiho... ali ne čuješ, kako rahlo poka tam v kotu?« Mereyntje je napeto prisluhnul, toda čul je samo bilo svojega srca... Toda sedaj... da... sedaj je slišal in samo par sekund... Nehote je zgrabil dečko, velikana za roko:

»Prav gotovo so kateri tu, Mereyntje«, je šepetal cerkovnik. »Ali jih čuješ, kako tekajo?«

Toda ostalo je tiho. Mereyntje si je oddahnil.

»Oh, saj ni nič res«, je rekel korajžno. »Še nikdar nisem nikoli nobenega čul ali videl.«

[14]

»Oho!« je vzkliknil Flirefleter »ako ne veruješ, tudi ne boš nikdar nobenega videl, Mereyntje... Tako je tudi z mnogimi drugimi stvarmi: Ako ne verjameš, da so, jih ne dobiš nikdar pred oči... Kdor verjame, vidi mnogo več, kot vsi ostali!«

Mereyntje ga je zaverovan gledal v oči. Besedo »verovati« je jemal resno in je bila v ozki zvezi z mnogimi čudeži. Flirefleterjeve besede so bile gotovo zelo lepe, toda Mereyntje jih ni mogel tako naglo dojmiti. Z glasom, ki je očitoval bojazen, je pritrdil:

»Malo me je strah!«

Flirefleter pa se je brezskrbno zasmel in rekel:

»Oh, Mereyntje, ti neumnež, ti! Ti palčki zvonikarčki ti vendar ne bodo ničesar storili! Oni delajo posteljice za mlade kavke, netopirje in golobe, ki prenočujejo v zvoniku. Tudi predrzne tatove napadajo, ki preže na mlade ptičke, da bi jih oropali... V novo letni noči pa pridejo vsi skupaj in očistijo veliki zvon. To delo opravijo tako temeljito, da je zvon potem skozi vse leto lep... Ako boš dobro pazil, boš na Silvestrovo, ob dvanajstih ponoči, lahko razločno slišal, kako njihovi zvončki na čepicah pozvanzajo tam visoko gori...«

Ker je Flirefleter vedel toliko čudovitega povedati o palčkih zvonikarčkih, se res ni spodobilo, da bi še naprej dvomil o tem. Razen tega je bilo pa tudi mnogo prelepo in preveč prijetno, da bi človek ne verjel.

»Jojmenel!« je rekel Mereyntje. »Oh, kako rad bi že enkrat videl kakšnega palčka zvonikarčka! V bodoče bom dobro pazil!«

»Da, to moraš, Mereyntje, potem boš gotovo nekega dne videl kakšnega palčka zvonikarčka. Po-

zneje enkrat ga moreš prositi za kakšno uslugo. Oni znajo namreč čarati. Ali veš?«

Mereyntje je nekaj mislil in pobledele.

»Ako bi jaz...«, je začel boječe in umolknil.

»Kaj?«, je smeje vprašal Flirefleter. »Ali jih hočeš poprositi za palčico sladkorja, ki ga lahko ližeš, ne da bi ga kdaj zmanjkalo?«

»Ne«, je odvrnil dečko. »Toda, ako bi... ako bi jaz vprašal takega palčka, če bi mi hotel privedi Vrča iz zgora!«

Flirefleterjev obraz se je zresnil. Kot utrujen je položil svojo roko Mereyntjeju na ramo in rekel s čudovito nežnim glasom:

»Ti malček... ti mali dečko, ti...!«

»Ali bi tega ne mogli napraviti, Flirefleter?« je vprašal Mereyntje začuden.

»Bojim se, da bi tega ne mogli, Mereyntje! Kdor si je kazen zaslužil, jo mora prenašati, tako je to, vidiš... Na tem tudi palčki ne smejo ničesar spreminiti. Jaz na tvojem mestu bi jih raje poprosil za kaj drugega.« Mereyntje je povsili glavo. Razumel je in zopet je videl pred seboj vse ono strašno. Vrč je bil izgubljen po njegovi krivdi... Kako le je bilo mogoče, da je tako dober človek mogel zgrešiti nekaj tako strašnega?

»No«, je vzpodbujal Flirefleter, »daj, daj! Saj si lahko poželiš kaj drugega; kar ni nemogoče in vendar napravi človeku veselje.«

Mereyntje se je zopet vzravnaval in ga zamišljeno pogledal, potem pa je vznemirjen skočil pokonci in vzkliknil:

»Torej jih bom pa enkrat vprašal, ako se sme naša ljuba gospa zopet vrniti!«

Flirefleter je nagubal obraz.

sledujoje nemško vojno ladjo. »Carnarvon Castle« pa je pred tem ustavila nek braziljski parnik in angleški mornarji so aretirali 22 Nemcev, ki so bili na braziljanskem parniku. — V Karaibskem morju pa so angleške vojne ladje zajele nemški parnik »Idarwalde«, ki je odplul iz mehiške luke Tampico. Posadka je parnik zažgala. Angleži pa so se vkrcali na goreči parnik, ogenj pogasili in potem parnik s posadko vred odpeljali. Parnik je prekrboval nemške ladje na Atlantiku.

KISUCE

Dr. IVAN HALEK (prevedel dr. Jule Gabrovšek)

2) SOCIOLOŠKA RAZPRAVA ZDRAVNIKA O GORATIH KRAJIH SLOVAŠKE

Moja razprava o Kisucah¹⁾ (to je o porečju reke Kisuce) je nastala iz predavanja, ki sem ga imel po raznih krajih na Slovaškem. Imenoval sem jo sociološko razpravo zdravnika o goratih krajih Slovaške.

Ta naziv pa velja z določeno omejitvijo. Ne govorim v njej o goratih slovaških krajih vobče, ampak samo o enem izmed teh krajev, ki sem ga spoznal od blizu. Tako se hočem izogniti posploševanju. Na drugi strani sem pa prepričan, da niso samo ene Kisuce, ampak da je podobnih krajev na Slovaškem mnogo. Kisuce so pravi šolski primer za takšno sociološko razpravo.

V svoji razpravi opisujem tudi pot, po kateri sem prišel do naziranja, ki jih tu podajam.

Vendar pa že vnaprej prosim za spregled v dveh smereh:

Prvič, če bodo moja razkladanja zvenela trdo in pikro o prebivalcih teh naših krajev; drugič pa, če bodo moja razlaganja obsegala več osebnih doživljanj in več lastnega življenjepisa, kot je pa treba in kot se spodobi za stvarno in nepristransko poročilo.

Svojo razpravo bi mogel v ostalem nasloviti še drugače:

Od Tolstega k Marksu.

I.

Ko sem se pred več kot petintridesetimi leti naselil kot zdravnik na Čadci²⁾, me je »prejel« tam Dušan Makovički, ki je bil tedaj zdravnik v Žilinu³⁾ in ki je kmalu potem postal osebni zdravnik Leva Tolstega; pred dvainvajsetimi leti ga je pospremil na njegovi poslednji poti z Jasne poljane. No in ta Dušan Makovički me je sprejel z besedami: »Živel boš med dobrimi, nepokvarjenimi ljudstvom.«

Takrat nas je mnogo iz naše generacije sedemdesetih let stalo pod močnim vplivom Tolstevskih nauk. Posredno po njegovih naukih je vplival na nas tudi Rousseau⁴⁾. V soglasju s tema obema našima učiteljima je veljalo med nami za neizpodbojno resnico, da čim manj je človek in narod civiliziran, ali kot smo se takrat izrazili, pokvarjen po civilizaciji, tembolj zdrav je na telesu in duhu.

Revščina, beda nam ni bila veliko vprašanje; ni nam delala preglavic. Narobe. Ideal Tolstega in zato tudi naš ideal, je bil prav reven človek in nekateri izmed nas so imeli tudi sami toliko duhovne sile, da so postali preprosti, da so zaživel enostavno in se približali po načinu življenja prvobitnemu človeku.

¹⁾ Porečje reke Kisuce, pritoka Vaha.

²⁾ Čadca, mesto ob Kisuci.

³⁾ Žilina, mesto ob reki Iveri, desnem pritoku Vaha.

⁴⁾ Francoski filozof 18. stoletja, ki je pridikal, da se mora človek osvoboditi civilizacije, ki ga kvari in se povrniti nazaj k naravi.

In tako sem v kraju, kjer sem sklenil delati kot zdravnik, na Kisucah, naletel na razmere, ki so se Dušanu Makovičemu kakor tudi meni zdele vzorne: bližina narave, nepokvarjenost po civilizaciji in nizka življenjska stopnja. V skladu s tem sem si predstavljal kmete, pastirje in drvarje, ki živijo sicer trdo življenje, toda so polni naravne modrosti. Predstavljal sem si prepevajoč, zdrav in silen narod. Nekaj nalik Chalupkovemu⁵⁾ verzu: »To so fantje, ki so vsi soldatje, soldatje, ravni kot oltarne sveče.«

To je bilo tisto, kar sem pričakoval. Naj opišem, kaj sem našel. Vsaj glavno in zame odločilno.

Izmed prvih pojavov, ki so nasilneje učinkovali name, je bila kisuska deca. Na njej se je, dejal bi, najvidneje kazalo vse to, kar je pomenilo nasprotje mojemu pričakovanju. — Bilo je to prav takrat, ko se je jel tajati sneg, ko se je začela spomlad in so ti otroci ležali na dvorišča pred kolibicami. Po dolgi kisuski zimi, ki so jo pretolkli pri peči ali pa za pečjo, privabljeni po prvih toplih sončnih žarkih — bosi, v dolgih platnenih srajčkah, so posedali po pragovih očetnih kočic. Z njihove umazane blede polti in uvelee kože je gledala bolezen. Spominjali so na hlortično rastlino, ki so jo zaprli v teman kot v beznici, kamor ne posije sončni žarek, in trajalo je tedne in tedne, dokler niso ti otroci dobili vsaj kolikor toliko zdravih lic.

V skladu s tem je bila ogromna umrljivost otrok v najzgodnejši dobi, ki se mi je kmalu pokazala pri opravljanju zdravniškega poklica. Mnogo otrok se je rodilo, a mnogo jih je tudi pomrlo. Če je bilo to opazno že pri zdravniškem delu, je bilo še vidneje iz statistike. Tedaj so izhajale v »Slovaških pogledih« statistične študije mikulaškega⁶⁾ odvetnika dr. Emila Stodole. Iz njih sem zvedel, da se v slovaških okrajih rodi več otrok, kot v kateremkoli drugem ogrskem okraju, da jih pa zato tudi umira več: izmed 1000 otrok jih je umrlo v letu 1900 do 1901 424, kar pomeni 212 na leto.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Popravi: dr. Ivana Haleka »Kisuce« je prevedel dr. Jule Gabrovšek, dočim je zadnjič pomotoma izšlo, da je prevajalec dr. France Gabrovšek. Napaka se je zgodila pri prepisovanju, sicer so pa tisti, ki so poznali pokojnika, itak sami popravili njegovo ime. Op.ur.

⁵⁾ Samo Chalupka, slovaški pesnik.

⁶⁾ Mikulaš, mesto ob reki Vah.

Naroči si koledar

»Cankarjeve družbe!«
Štane le 10 dinarjev

SV. LOVRENC NA POHORJU

»Sami njihovi uspehi«

Dne 4. t. m. je bil sestanek znane nam barve, v prostorih g. Urbanca.

O čem se je govorilo na tem sestanku? O samih uspehih, katere baje zadnje čase beležijo ti gospodje v naših podjetjih in to z uveljavljanjem minimalne mezde. O takih uspehih smo že enkrat poročali, da je to urejeno z zakonom za vsa podjetja, ali je to potem res kakšen uspeh? Zlasti se je to tikalo tukajšnjega lesnega veleindustrijalca g. Löschnigga.

Bilo je govora tudi o tovarni kos in srpov. Uspehi pri tem podjetju niso ravno tako ogromni, vendar jih je nekaj, čeprav smo jih zaznamovali pred njimi in tudi sedanje dosegli brez njih. Povdaril je g. govornik, da je njim nasprotna organizacija (rdeči) odpovedala v tem podjetju kolektivno pogodbo, katere soppodpisniki so bili tudi oni in to, ne da bi se jih obvestilo.

Ali je naša dolžnost, vas gospodje, vprašati za dovoljenje, da to storimo, ako nam mezda, katere je določena v kolektivni pogodbi več ne zadostuje. Ali ni samo ob sebi umevno, da si jo po lastnih močeh zvišamo in spremenimo kolektivno pogodbo v prid delavstva? Če bi bili čakali na vas, gospodje, bi bilo za nas slabo, ker ste se tako pozno spomnili.

Da ne boste v nejasnosti, v koliko se je spremenila kolektivna pogodba brez vas, ker o tem niste nič poročali, vam povemo mi: Kolektivna pogodba je spremenjena samo v toliko, da smo dosegli na temeljne mezde mesečno din 100 in draginskih doklad za poročene din 200, za samce pa din 150. Ne rečemo, da je to ogromen uspeh, ker je draginja strašno narasla, vendar je boljše, kakor da bi čakali, da se nas vi usmilite in še potem bi bilo to le za par delavcev (5 ali 6), ki so vaši člani, kajti blagovolili ste se izraziti, da boste posredovali samo za one, ki so pri vas organizirani, mi pa delamo za vse enako, to je: za skupnost.

Nadalje se je govorilo, da dobi delavstvo v

Ure vseh vrst

pa zlatnino in srebrnino
ima stalno na zalogi urar

FISCHBAHER EDVARD
Trbovlje II

Vsa popravila izvršuje točno in najceneje

Ivan Kravos

Maribor, Aleksan-
drova cesta 13

priporoča: ročne torbice,
aktovke, denarnice, na-
hrbntnike itd. kot zelo
praktična

B o ž i ž n a d a r i l a

tem podjetju božičnico in to na njihovo posredovanje. Tudi tukaj ugotavljamo, da je bilo to že urejeno med podjetjem in obratnimi zaupniki, predno so se gospodje na to spomnili: vsak delavec dobi za božične praznike enomesečno draginjsko doklado.

G. govornik je trdil, da so tudi za delavstvo na kmečkih žagah uredili razmere z lastniki žag. Kakšna je ta ureditev, nam pove žagar, ki pravi, da mora po 16 ur na dan žagati, da zasluži od 40 do 45 din.

Lahko bi napisali o tem prav mnogo, ker pa govorijo dejstva, za katera delavstvo prav dobro ve, se zaenkrat s temi zadovoljimo, če pa bo treba še kaj pojasniti, bomo to tudi storili, da nas ne bo pekla vest, da pustimo delavstvo tavati v temi. Socialistični delavci.

Delavski pravni svetovalec

Podpora obrtniku ob orožnih vajah (Križe)

Vprašanje: Sem sicer samostojen obrtnik, toda delam sam brez tuje pomoči in sem brez imetja. Za časa orožnih vaj je obrt počivala, čeprav sem moral plačevati obrtni davek in stanovanje. Bil sem s tem zelo prizadet in bi rad vedel, če sem upravičen do podpore?

Odgovor: Vložiti morate najpozneje v 2 mesecih po vrnitvi z orožnih vaj utemeljeno prošnjo pri občini, ki bo prošnjo odposlala odboru za take prošnje pri Vašem okrajnem sodišču. Tam bodo sklepali, če Vam gre podpora ali ne. Proti sklepu tega odbora pri okrajnem sodišču pa se lahko še pritožite na okrajno sodišče.

Zaščita stanovanja (Petrovče)

Vprašanje: Lansko leto sem najel stanovanje za din 100 mesečne najemnine. Lastnik pa ima sedaj drugega ponudnika, ki mu ponuja višjo najemnino. Ali mi lahko hišni lastnik brez vzroka odpove stanovanje, čeprav mi redno plačujem in ali mi lahko zviša najemnino na ono vsoto, kakor mu ponuja oni ponudnik?

Odgovor: Brez razloga Vam lastnik stanovanja ne more odpovedati. Najemnina se pa tudi ne sme povišati. Najemodajalec, ki zviša najemnino, je celo kazniv. Točneje razloge, kdaj se lahko stanovanje odpove, boste našli v letošnjem »Delavskem koledarju«, ki ga izda »Strokovna komisija za Slovenijo« v Ljubljani, poštni predal 280.

ŠE VEDNO KUPITE DOBRO IN PO UGODNIH CENAH

Rokavice, nogavice, pletenine, bluze, jopice, sviterje, žemperje (lastni izdelki). Volna, preja za strojna ročna dela. Kombineže, modrčke, srajce svilene in flor nogavice itd. Obleke, platno, odeje, predpasnike, rute. Blago, perilo za ženske, moške, otroke. Šivilske potrebščine, galanterija.

OSET »MARA«, Koroška cesta 26
(Poleg tržnice — Vodnikov trg).

OD
ČETRTEKA

12.

DO VKLJUČNO

SREDE

18.

DECEMBRA

GRAJSKI KINO-MARIBOR

TELEFON INTERURBAN 22-19

*

prinašamo velik roman velikega nemškega pisatelja v sijajnem, prekrasnem velefilmu

SONČNI VZHOD

(IZLAZ SUNCA - POTOVANJE V TILSIT)

HERMANN SUDERMANN je s svojim romanom »POTOVANJE V TILSIT« stvoril nesmrtno delo, ki je znano med vsemi narodi in ki se čita v vseh jezikih

GLAVNI VLOGI IGRATA

KRISTINA SÖDERBAUM in FRITZ von DONGEN

O tem filmu ne moremo pisati, ker ta film se mora le videti, kajti nekaj tako lepega že dolgo niste gledali

POZOR na naš prihodnji češki velefilm — biser češke produkcije: **SKUŠNJAVA**